

رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای

عمومی شهری (مورد مطالعه: شهر ایلام)^۱

بهمن کارگر^۲، علی اصانلو^۳، فیض اله آزادخانی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۰۸

از صفحه ۹۹ تا ۱۲۶

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی

سال دهم، شماره سی و نهم، پاییز ۱۴۰۱

چکیده

زمینه و هدف: شهر ایلام از جمله مناطق کشور با نرخ بالای وقوع رفتارهای وندالیستی است. بر این اساس، شناخت رویه‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای عمومی شهری شهر ایلام مرجع نظر و هدف اصلی این پژوهش است.

روش: روش پژوهش، آمیخته (کیفی-کمی) با رویکرد اکتشافی است. ابتدا با استفاده از مصاحبه با خبرگان مضامین اصلی و فرعی مربوط به «رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری و مقابله با رفتارهای وندالیستی در فضاهای عمومی شهر ایلام» احصا و با استفاده از روش تحلیل مضمون تجزیه و تحلیل شد. در گام دوم با استفاده از آزمون «فریدمن» رویه‌های احصا شده اولویت بندی شدند. در بخش کیفی جامعه آماری تعداد (۴۷) نفر از کلیه خبرگان و کارشناسان حوزه مطالعه استفاده شد و تا رسیدن به حد اشباع با تعداد (۱۴) نفر از آنان مصاحبه نیمه ساختارمند گرفته شد. در بخش کمی نیز گروه فوق با تلفیقی از روش غیر احتمالی هدفمند و در دسترس مورد پرسش قرار گرفتند که پس از توزیع، تکمیل و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، تعداد (۴۳) پرسشنامه به دلیل برگشت به محقق و برخورداری از قابلیت استفاده، تجزیه و تحلیل شد. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه نیمه ساختارمند و در مرحله کمی پرسشنامه محقق ساخته بود.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد؛ مهم‌ترین رویه‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی دارای (۵) مقوله اصلی (اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی؛ برنامه‌سازی؛ اقدامات کالبدی؛ شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی و مجازات آن و دشوار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی) و (۴۵) مقوله فرعی است.

نتیجه‌گیری: اولویت بندی رویه‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی در فضاهای عمومی شهری ایلام نشان داد: رویه‌های «اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی» در رتبه اول اهمیت؛ «شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی» در رتبه دوم اهمیت؛ رویه‌های «برنامه‌سازی» در رتبه سوم اهمیت؛ رویه‌های «اقدامات کالبدی» در رتبه چهارم اهمیت و رویه‌های «دشووار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی» در رتبه پنجم اهمیت قرار داشته است.

کلیدواژه‌ها: رویه‌های مدیریت انتظامی، رفتارهای وندالیستی، کنترل آینده‌نگرانه، کنترل گذشته‌نگرانه.

۱- این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد با همین عنوان است که در دانشکده فرماندهی و ستاد دانشگاه جامع علوم انتظامی امین دفاع شده است.

۲- دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

۳- دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، رایانامه: A_osanlu@sbu.ac.ir

۴- دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد رشته فرماندهی و مدیریت انتظامی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران.

وندالیسم پدیده‌ای ملموس و درعین حال واقعیتی تلخ و گریزناپذیر است که به‌عنوان یکی از نمودهای زندگی اجتماعی در جامعه مدرن و ماشینی حضور دارد. وندالیسم از نظر جامعه‌شناختی به مفهوم داشتن نوعی روحیه بیمارگونه به‌کار رفته است که بیانگر تخریب اموال و تأسیسات عمومی است (میر فردی و همکاران، ۱۳۹۱، ص ۱۸۵). امروزه در گوشه و کنار شهرها شاهد شیشه‌های شکسته، دیوارهای مخدوش، مبلمان شهری شکسته، خطوط درهم و برهم، تلفن‌های همگانی بدون گوشی و ده‌ها نمونه دیگر هستیم. این رخدادها در شرایطی روی می‌دهند که همبستگی فرد و جامعه از میان برود و فرد نتواند به کمک سازوکارها و ابزارهایی که جامعه در اختیارش قرار می‌دهد، به اهدافش دست یابد (بلالی و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۵۲۶). رفتارهای وندالیستی به‌گونه‌ای است که اگر جلوی آن‌ها گرفته نشود؛ لطمه‌های بسیاری به اماکن عمومی وارد می‌کنند.

در کشورهایی که دارای نظام ثبت اطلاعات مربوط به وندالیسم در بخش‌های مختلف هستند، آمارها حکایت از وسعت، شدت، تنوع و تعدد وندالیسم در بخش‌های محیط‌زیست، آموزش، بهداشت و نظایر آن و نیز سنگینی خسارات وارده و هزینه‌های تعمیر و تعویض وسایل و اشیاء تخریب‌شده دارد. فائق آمدن بر مقوله وندالیسم به تمهیدات ویژه‌ای نیاز دارد. کارآمدی کارکردهای جامعه، افزایش مشارکت و مسئولیت، تبلیغ و اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌ها، درونی کردن فرهنگ شهروندی، آموزش و نمایش روابط دوستانه در محیط‌های شهری و برنامه‌ریزی مدیریتی تعدادی از راهکارهای آزموده شده برای کاهش وندالیسم هستند. بررسی‌ها نشان می‌دهد؛ اندیشمندان مختلف برای مقابله با رفتارهای وندالیستی در سطح جامعه راهکارها و پیشنهادهای مختلفی ارائه داده‌اند؛ به‌عنوان مثال «عزیزآبادی و ابتهاج» (۱۳۹۱) پیشنهاد کرده‌اند که مهم‌ترین راهکار در این راستا، مدیریت فرهنگی جامعه با نهادینه‌سازی الگوهای مطلوب فرهنگی است (عزیزآبادی فراهانی و ابتهاج، ۱۳۹۱، ص ۷۷)؛ برخی تلاش خانواده‌ها و اقدامات رسانه‌ای برای جامعه‌پذیری افراد (میرفردی، احمدی و نیکخواه، ۱۳۹۱، ص ۲۰۴)؛ برنامه‌ریزی نهادهای فرهنگی و اجتماعی (حیدری و پارسا مهر، ۱۳۹۱، ص ۲۲۶) و بعضی نیز

در کشور ایران و در زیربوم بسیاری از شهرها همچون شهرايلام شاهد رشد روزافزون معضل وندالیسم هستیم که علاوه بر مخدوش کردن سیمای شهر به پدیده اسفبار ضدفرهنگی اشاره دارد که به دلایل مختلف ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موجود رخ نموده است. بر اساس شواهد موجود در جهان و کشور ما، موضوعات مختلفی در معرض حمله و تخریب عمدی وندال‌ها قرار دارند. در این میان، مدارس، وسایل حمل‌ونقل عمومی، ورزشگاه‌ها، پارک‌ها و خوابگاه‌ها بیشترین خسارت‌ها را در حمله وندال‌ها به خود می‌بینند و میزان این خسارت‌ها نسبت به چند دهه پیش روندی صعودی داشته است (سختی و همکاران، ۱۳۹۵، ص ۴۰۶). آنچه در خصوص مقابله با رفتارهای وندالیستی ذهن بسیاری از روانشناسان اجتماعی، جامعه‌شناسان، کارگزاران فرهنگی و دغدغه‌مندان جوامع مختلف را به خود مشغول ساخته، این است که با چه سازوکاری می‌توان از این اقدام مجرمانه پیشگیری کرد. بر اساس بخش «د» بند ۸ ماده ۴ قانون نیروی انتظامی، پیشگیری از جرم بر عهده این نیرو قرار داده شده است. حمایت از شهروندان در برابر خطر وقوع جرم، افزایش آگاهی عمومی و ارائه خدمات مشاوره‌ای پیشگیرانه، نظارت و مراقبت بر اماکن عمومی و مناطق جرم‌زا، افزایش هزینه ارتکاب جرم از رهگذر افزایش حضور و تقویت احتمال دستگیری، از فعالیت‌هایی است که این نیرو می‌تواند در راستای پیشگیری از جرم انجام دهد (پور اسدی و صادقی، ۱۳۹۵، ص ۱۲۶).

شهرايلام در غرب کشورمان از جمله مناطقی است که بر اساس آمارها، دارای رفتارهای مختلف وندالیستی است. البته بر اساس گزارش‌های مرکز فرماندهی و کنترل فرماندهی انتظامی استان ایلام؛ در بین سال‌های (۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵) تخریب‌گرایی در این شهر روندی کاهشی داشته و به‌خوبی توسط این سازمان کنترل شده بود، اما از سال (۱۳۹۷) به بعد گزارش‌های ثبت شده نشان‌دهنده روند افزایشی وقایع و اقدامات وندالیستی در این شهر نسبت به سال‌های گذشته بوده است. با توجه به وظیفه‌ای که قانون بر عهده فرماندهی

انتظامی گذاشته است، این نهاد با انجام اقداماتی به منظور پیشگیری از جرم از جمله بنیان‌گذاری و تأسیس تشکیلات پلیس پیشگیری فراجا، تشکیل مرکز تحقیقات و مطالعات پلیس پیشگیری، تشکیل یگان‌های حفاظت سازمان‌های اجرایی کشور، پلیس کوهستان، پلیس پارک، پلیس ۱۱۰ و ... توانسته در مدیریت بهینه انتظامی، برقراری نظم و امنیت و مقابله با رفتارهای وندالیستی مؤثر واقع شود. در این راستا این پژوهش می‌کوشد به این پرسش اساسی و بنیادین پاسخ دهد که «مهم‌ترین رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی در فضاهای عمومی شهری شهرایلام کدام‌اند»؟

پیشینه پژوهش

«انوشه و همکاران» (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان «تدوین مدل راهبردی پیشگیری از رفتارهای وندالیستی مبتنی بر رویکرد بازاریابی اجتماعی» و با هدف ارائه مدلی برای پیشگیری از رفتارهای وندالیستی مبتنی بر رویکرد بازاریابی اجتماعی به این موضوع پرداخته‌اند. برای طراحی مدل مذکور از روش‌شناسی «نظریه داده بنیاد» استفاده شده است. بنا بر نتایج پژوهش، به‌کارگیری بازاریابی اجتماعی برای پیشگیری از رفتارهای وندالیستی شامل طیف وسیعی از اقدامات است که شامل راهبرد ایده‌پردازی (تأکید بر آسیب جمعی وندالیسم)، راهبرد قیمت‌گذاری (افزایش هزینه رفتارهای وندالیستی اعم از مالی و اجتماعی)، راهبرد ترویج (تبلیغات دهان‌به‌دهان و تذکرات شفاهی) و راهبرد توزیع (جلب مشارکت عمومی) است. اثربخشی این راهبردها تحت تأثیر عواملی مانند مدیریت ضعیف اماکن عمومی، خلأهای قانونی، باور به کم‌هزینه بودن وندالیسم و عوامل دموگرافیک است.

«کیانیان و همکاران» (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «تأثیر بهره‌برداری از پلیس سواره‌نظام در کنترل ناآرامی‌های ورزشی» با هدف تبیین چگونگی بهره‌برداری از پلیس سواره‌نظام در کنترل ناآرامی‌های ورزشی به این موضوع پرداخته‌اند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده، از نظر هر دو گروه کارکنان پلیس یگان ویژه و تماشاچیان ورزشگاه‌ها، کارکرد فیزیکی، فرهنگی و عملیاتی حضور پلیس سواره‌نظام در جریان

رہیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای عمومی شهری... ۱۰۳

مسابقات ورزشی، بر بهبود عملکرد یگان ویژه در کنترل اجتماعات ورزشی مؤثر است. همچنین نتیجه به‌کارگیری «آزمون رتبه‌ای فریدمن» نشان‌داد که از نظر اعضاء جامعه آماری، کارکرد عملیاتی پلیس سواره‌نظام بیشترین تأثیر را بر بهبود عملکرد یگان ویژه در کنترل اجتماعات ورزشی دارد.

«الیاسی و همکاران» (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «رابطه خشونت خانگی با گرایش به رفتارهای وندالیستی و راهکارهای پیشگیری از آن» به این موضوع پرداخته‌اند. این پژوهش به بررسی رابطه انواع خشونت‌های خانوادگی با گرایش به رفتارهای وندالیستی در میان جوانان پسر (۱۳ تا ۱۸) ساله شهر مهاباد در سال (۱۳۹۳) پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که میان متغیر وابسته این پژوهش (میزان گرایش به رفتارهای وندالیستی) و متغیرهای مستقل (خشونت جسمی، روانی، اقتصادی و اجتماعی) همبستگی وجود دارد و خشونت فیزیکی و اقتصادی رابطه بیشتر و خشونت روانی و خانوادگی (غفلت) به ترتیب رابطه کمتری با رفتارهای وندالیستی جوانان دارند.

«مرادی و همکاران» (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «راهکارهای پیشگیری انتظامی از بروز پرخاشگری در مجموعه‌های ورزشی (مورد مطالعه استادیوم آزادی تهران)» به این موضوع پرداخته‌اند. پژوهش با استفاده از روش کمی مبتنی بر پیمایش بر روی (۳۸۱) نفر از تماشاچیان مسابقه فوتبال در ورزشگاه آزادی و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته انجام شده است. نتایج پژوهش نشان‌داد که از دیدگاه تماشاگران فوتبال، تأثیر عوامل پنج‌گانه شامل: تعامل پلیس با کانون‌های فرهنگی؛ نظارت پلیس و بهره‌گیری از تسهیلات؛ آموزش و کنترل لیدرها؛ برنامه‌های آموزشی پلیس در رسانه‌ها و توانمندی نیروی انسانی و تجهیزات پلیس، بر کاهش پرخاشگری در فوتبال، در حد زیاد است.

«ملکی و دستوری» (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «بررسی علل و عوامل مؤثر بر وندالیسم در بین جوانان ۱۸ تا ۳۰ ساله (مورد مطالعه شهر بندرعباس)» به این نتیجه دست یافتند که بین مشاهده تخریب، متن مشاهده‌شده، عمل فرد، تأثیر رفتار گروه بر فرد، واکنش فرد در مقابل خرابکار، وضعیت اجتماعی، شهرنشینی و

وضعیت اقتصادی با پدیده تخریب شهری رابطه معناداری وجود دارد؛ و همچنین بین متغیرهای زمینه‌ای با پدیده تخریب شهری رابطه‌ای وجود نداشت.

«خاکپور و حسینی» (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان «بررسی و ارزیابی علل گرایش به رفتارهای وندالیستی در محیط‌های شهری» به این نتیجه دست یافتند که عوامل ایجادکننده وندالیسم بسیار گوناگون هستند که در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان آن‌ها را به سه عامل خصوصیات فردی و خانوادگی که دربرگیرنده ویژگی شخصیتی و فردی مانند سن و جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات فرد و خانواده و وضعیت اشتغال فرد است. عوامل دیگر ایجاد وندالیسم شرایط اجتماعی و اقتصادی جامعه و فرد است.

«ماتسوکاوا و تاتسوکا» (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «مدیریت پلیس در پیشگیری از جرم از طریق توانمندسازی جامعه: مطالعه تجربی مسئولیت اجتماعی در کیوتو، ژاپن» به این موضوع پرداخته‌اند. بر اساس نتایج و یافته‌های پژوهش تلاش‌های خاص ساکنان محلی و احساس مسئولیت آنان می‌تواند سرمایه اجتماعی را افزایش داده و منجر به ایمنی و امنیت جامعه به صورت ذهنی و عینی شوند.

«برنرم»^۲ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «مشاوره، کارکنان روان‌شناختی و خدمات اجتماعی پلیس: سیاست پیشگیری از جرم در مدارس ایالت متحده» به این موضوع پرداخته است. بر اساس یافته‌های پژوهش، نتایج اثربخش حاصل از مشاوره اجتماعی پلیس به دانش آموزان (راهکارهای پیشگیری از جرم) در سطح منطقه به‌طور قابل توجهی از (۶۲٫۶) درصد در سال (۲۰۰۰) به (۷۹٫۵) درصد در سال (۲۰۱۷) افزایش یافته است.

«چن»^۳ (۲۰۱۷)، در پژوهشی با عنوان «پیشگیری از اقدامات و فعالیت‌های خطرناک جوانان توسط مددکاران و مشاوران اجتماعی پلیس در شهر شانگهای» به این موضوع پرداخته است. یافته‌ها حاکی از ارزش ترویج

^۱ Matsukawa and Tatsuki.

^۲ Brenerm.

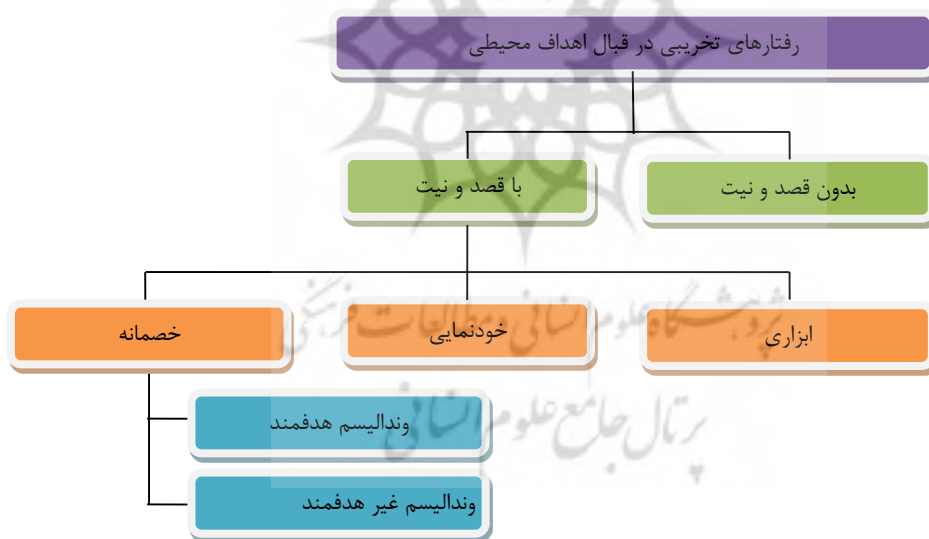
^۳ Cheun.

۱۰۵ رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای عمومی شهری...
مداخلات انتحالی (مشاوره اجتماعی پلیس) برای جلوگیری از تحطی‌هایی مانند
مبارزه و سرقت است.

مبانی نظری

«وندال» در لغت، به معنای خرابکار و «وندالیسم» رفتاری آگاهانه تعمدی و غرض‌ورزانه است که با اراده و خواست افراد و با سوگیری تخریبی و عمدتاً بدون کسب نفع مادی صورت می‌گیرد؛ انواع محیط‌های ورزشی، توریستی، تاریخی، فرهنگی، آموزشی و شهری می‌تواند مورد هجوم وندال‌ها قرار گیرد (انوشه و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۵۶).

با هدف ارائه مدلی برای پیشگیری از رفتارهای وندالیستی مبتنی بر رویکرد بازاریابی اجتماعی رفتارهای تخریبی در قبال اهداف محیطی را به دو گونه «بدون قصد و نیت» و «با قصد و نیت» دسته‌بندی کرده است که نمودار دیدگاه محققان در زیر آمده است:

نمودار شماره (۱). انواع وندالیسم و رفتارهای تخریبی (انوشه و همکاران، ۱۳۹۷، ص ۱۷۴).

فضاهای مورد تخریب: تخریب‌گرایی در فضاهای عمومی و نیمه عمومی

شهری اغلب به صورت دیوارنویسی، نوشتن بر روی درخت، تخریب تلفن عمومی، تخریب اموال حمل و نقل عمومی، تخریب اموال سینما، تخریب اموال و وسایل مدرسه، ورزشگاه‌ها، تخریب فضاهای سبز بخصوص اموال پارک‌ها و مبلمان موجود در معابر عمومی، تخریب نرده خیابان‌ها، شکستن لامپ و تخریب سامانه‌های روشنایی، تخریب دستشویی‌های عمومی، تخریب اتومبیل‌های شخصی، تخریب آثار تاریخی و ... مشاهده می‌شود (بندرآباد و اسماعیل‌پور همدانی، ۱۳۹۶، ص ۱۶۹).

رهیافت: بر اساس فرهنگ آکسفورد (۲۰۰۵، ص ۶۷)، نگرش، طرز برخورد و گرایش فکری به یک موضوع و مسئله و یا حالت و رفتار و روش پرداختن به یک موضوع یا یک مسئله را رهیافت گویند. همچنین در فرهنگ فارسی معین (۱۳۷۸) آمده است «راه پرداختن به یک مسئله یا موقعیت یا شیوه تفکر درباره آن‌ها را رهیافت گویند». گاهی در زبان فارسی دو کلمه رهیافت و رویکرد به جای یکدیگر به کار برده می‌شوند که باید دانست این مترادف انگاری اشتباه است. رهیافت به طور غالب بر نگرش‌های شخصی استوار است و رویکرد به معنای عام مانند رویکرد تاریخی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و غیره به کار می‌رود و گاهی نیز شخصی و فردی است (ملکیان، ۱۳۸۰، ص ۲۷۳).

عوامل ایجادکننده وندالیسم: عوامل ایجادکننده وندالیسم بسیار گوناگون هستند که در یک تقسیم‌بندی می‌توان آن را به چند عامل خصوصیات فردی و خانوادگی که دربرگیرنده ویژگی شخصیتی و فردی مانند سن، جنس، وضعیت تأهل، تحصیلات فرد و خانواده و وضعیت اشتغال فرد هستند، نسبت داد. عوامل دیگر ایجاد وندالیسم شرایط اجتماعی و اقتصادی جامعه و فرد است. از عوامل اجتماعی وندالیسم می‌توان به نبود عدالت اجتماعی در توزیع خدمات و امکانات شهری و همچنین کمبود امکانات برای اوقات فراغت و مشارکت اجتماعی ضعیف شهروندان اشاره کرد. عامل دیگر وندالیسم عامل محیطی و طراحی شهری است. از عوامل محیطی که زمینه‌ساز گسترش وندالیسم هستند می‌توان از تراکم زیاد جمعیت و کیفیت نامناسب محیط نام برد (قاسمی و

رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای عمومی شهری... ۱۰۷

همکاران، ص ۱۲۸۸). علل وقوع وندالیسم مجموعه‌ای به هم تنیده از عوامل فرهنگی و اجتماعی است که در جامعه معضل بیکاری، پرنشدن اوقات فراغت و تخلیه‌نشدن هیجان‌ات روحی نوجوانان، مهم‌ترین آن‌هاست. نقش رسانه‌ها و مراکز فرهنگی و آموزشی نظیر دانشگاه‌ها، مدارس و ... در جامعه‌پذیری جوانان و جلوگیری از بروز وندالیسم بسیار مؤثر است.

«رهیافت‌های مدیریتی»: با کندوکاو و جستار در فرهنگ‌های لغت و واژه‌نامه‌ها نمی‌توان به تعریف دقیق و ویژه‌ای از رهیافت مدیریتی دست یافت. تعاریفی که در منابع علمی از رهیافت مدیریتی ارائه شده است، به‌نوعی تعاریفی است که در برخی پژوهش‌ها از واژه‌هایی مانند «راهبردهای مدیریتی»، «رهکارها و ره شیوه‌های مدیریتی» و حتی «عوامل مدیریتی» (اسدی، ۱۳۹۷، ص ۱۱) ارائه شده است.

نظریه‌های وندالیستی: نظریه‌های تبیین‌کننده وندالیسم و ارائه الگوی کلی برای آن بر اساس «نظریه آنومی دورکیم»^۲ از هم‌پاشیدگی هنجارهای یک وضعیت، آرزوهای بی‌حد و حصر یا آنومی به وجود می‌آورد و نتیجه آن، نارضایتی اجتماعی است که به‌صورت وندالیسم ظاهر می‌شود. طبق نظریه فشار ساختاری، کثرتاری زمانی پیش می‌آید که جامعه، دستیابی به برخی هدف‌ها را تشویق، ولی وسایل ضروری رسیدن به آن‌ها را در اختیار همه اعضای جامعه قرار نمی‌دهد (ستوده، ۱۳۸۰، ص ۱۲۸). طبق دیدگاه بوم‌شناسی، ناحیه شهری خاصی که محل تجمع افراد فقیر و جمعیت ناپایدار است، مهم‌ترین منبع ایجاد انواع انحراف، از جمله وندالیسم است (ممتاز، ۱۳۸۱، ص ۸۸).

«ادوین ساترلند»^۳ در نظریه فراوانی معاشرت، کوشش کرد، نشان دهد که جنایت و انحراف از طریق انتقال فرهنگی در گروه‌های اجتماعی واقع می‌شود. وی معتقد است کثرتاری در ضمن کنش متقابل با دیگران آموخته می‌شود و بخش اصلی یادگیری کثرو، در اثر ارتباط صمیمی در درون گروه انجام می‌گیرد

^۱ Management factors.

^۲ Anomie Theory of Durkheim.

^۳ E. Sutherland.

(ممتاز، ۱۳۸۱، ص ۹۷). بر اساس نظریه فراوانی فرصت‌های نابرابر، آنومی منشأ کژرفتاری است و معاشرت‌های خاصی را به وجود می‌آورد. همچنین از نظر آن‌ها، بیگانگی و دسترسی نابرابر به فرصت‌ها، خرده‌فرهنگ کج‌رو را فراهم می‌کند (ممتاز، ۱۳۸۱، ص ۱۰۰).

در نظریه «ناکامی منزلتی کوهن»، طبقات پایین جامعه، از نظر دستیابی به منزلت، دچار ناکامی‌اند. یکی از مکان‌های مهم کسب منزلت در زندگی، محیط آموزشی است. در جامعه امروز، مدرسه و دانشگاه مکان‌هایی‌اند که بر مبنای هنجارها و ارزش‌های طبقه متوسط شکل گرفته‌اند و این ارزش‌ها را ترویج می‌کنند. از این رو، مدرسه مکانی است که شکست افراد را بی‌چون و چرا تضمین می‌کند. در نتیجه، جوانان طبقه پایین که دچار ناکامی شده‌اند، خرده‌فرهنگ‌های بزه‌کار و کج‌رو را وجود می‌آورند و به دزدی و تخریب اموال عمومی و ... می‌پردازند (ممتاز، ۱۳۸۱، ص ۱۰۱). در تبیینی دیگر، نظریه پردازان برجسب‌زنی انحراف را به‌عنوان فرایندی تبیین می‌کنند که توسط آن، برخی مردم موفق می‌شوند برخی دیگر را منحرف تعریف کنند. «هاروارد بکر»^۱ می‌گوید: مجرم، کسی است که برجسب خورده و جرم رفتاری است که دیگران به آن برجسب زده‌اند (ستوده، ۱۳۸۰، ص ۱۲۷).

در نظریه «نظارت اجتماعی هیرشی» نیز، کج‌رفتاری، زمانی واقع می‌شود که پیوند مردم و جامعه ضعیف باشد یا گسسته شود. وی بیان می‌دارد هر چه افراد کمتر وابسته و متعهد باشند، پیوند آن‌ها با جامعه سست‌تر است و احتمال کج‌رفتاری بیشتر خواهد شد (ممتاز، ۱۳۸۱، ص ۱۲۷). بر اساس نظریه پدیدارشناختی «دیوید متزا و گرشام سایکز»^۲، افراد کج‌رو، اخلاق متداول در جوامع را رد نمی‌کنند، بلکه هنجارهای جامعه را خنثی و ضعیف کرده، به توجیه موقعیت خود می‌پردازند (ممتاز، ۱۳۸۱، ص ۱۸۰).

^۱ H. Becker.

^۲ David Matza & Gresham Sykes.

رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای عمومی شهری... ۱۰۹

◇ «جان هکن» نیز نشان می‌دهد که ارقام انحراف در میان زنان، بسیار پایین‌تر از مردان است؛ زیرا زنان کمتر از مردان از خطر کردن استقبال می‌کنند (ستوده، ۱۳۸۰، ص ۱۵۸). در نظریه «روانکاوی فروید»، انسان با غریزه مرگ زاده می‌شود؛ هنگامی که این غریزه متوجه درون می‌شود، به صورت تنبیه و مؤاخذه خود ظاهر شده و در موارد افراطی به خودکشی منجر می‌شود. هنگامی که این غریزه متوجه بیرون می‌شود، به صورت خصومت، خشونت، آزار، اذیت و وندالیسم و تخریب و قتل تجلی می‌کند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳، ص ۱۲۷).

روش پژوهش

پژوهش پیش رو از منظر هدف، «کاربردی» است. همچنین برحسب نحوه گردآوری داده‌ها، از روش آمیخته (کیفی- کمی) با رویکرد اکتشافی استفاده شده است. در گام نخست به منظور شناخت و صورت‌بندی مضامین فرعی و اصلی مربوط به «شناسایی رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری، کنترل و مقابله با رفتارهای وندالیستی در فضاهای عمومی شهر ایلام» از روش کیفی استفاده شده و در گام دوم، به منظور «اولویت‌بندی رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی در فضاهای عمومی شهر ایلام» از روش کمی بهره برده شده است. جامعه آماری این پژوهش در بخش کیفی و کمی یکسان خواهد بود. بدین صورت که در بخش کیفی جامعه مشارکت‌کننده در پژوهش خبرگان و کارشناسان حوزه مطالعه که در سازمان‌هایی مانند فرماندهی انتظامی استان ایلام، دانشگاه‌های آزاد و سراسری این استان و مرکز تحقیقات آموزش و پرورش مشغول به انجام وظیفه هستند، در نظر گرفته شده‌اند که به صورت هدفمند انتخاب و تا رسیدن به حد اشباع با تعداد (۱۴) نفر از جامعه آماری مصاحبه نیمه ساختارمند انجام شده است. در بخش کمی نیز (۴۷) نفر از کلیه خبرگان و کارشناسان حوزه مطالعه با تلفیقی از روش غیر احتمالی هدفمند و در دسترس مورد پرسش قرار گرفتند که پس از توزیع، تکمیل و جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، تعداد (۴۳) پرسشنامه به دلیل برگشت به محقق و

۱ J. Hagan.

۲ Exploratory Research.

برحورداری از قابلیت استفاده، تجزیه و تحلیل شده‌اند، بنابراین جامعه آماری در این بخش (۴۳) نفر احتساب و نهایی شده است. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش کیفی مصاحبه نیمه‌ساختارمند و در مرحله کمی نیز از «پرسشنامه» بسته بر اساس پروتکل مصاحبه با پرسش‌های طیف‌بندی شده بر اساس شاخص‌های (سنجه‌های) پروتکل حاصل از مصاحبه در مقیاس «لیکرت» پنج‌گزینه‌ای استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی از روش «تحلیل مضمون» بهره‌گیری و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کمی از نرم‌افزار آماری «اس‌پی‌اس‌اس» استفاده شده است. برای توصیف داده‌ها از شاخص‌های مرکزی مثل میانگین، میانه، مد و همچنین شاخص‌های پراکندگی همچون انحراف معیار استفاده می‌شود. همچنین برای گزارش میانگین شاخص‌ها از آزمون مقایسه میانگین‌ها و برای اولویت‌بندی رهیافت‌ها نیز از آزمون فریدمن استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

بر اساس دیدگاه پاسخ‌گویان؛ مهم‌ترین رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی دارای (۵) مقوله اصلی (اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی؛ برنامه‌سازی؛ اقدامات کالبدی؛ شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی و مجازات آن و دشوار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی) و (۴۵) مقوله فرعی است که در جدول شماره (۱) آمده است. بدین صورت که مقوله اصلی «اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی» دارای (۱۱) مفهوم و مضمون فرعی؛ مقوله اصلی «برنامه‌سازی» دارای (۹) مفهوم و مضمون فرعی؛ مقوله اصلی «اقدامات کالبدی» دارای (۹) مفهوم و مضمون فرعی؛ مقوله اصلی «شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی و مجازات آن» دارای (۶) مفهوم و مضمون فرعی و مقوله اصلی «دشوار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی» دارای (۶) مفهوم و مضمون فرعی است. در ادامه ابتدا جدول دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص

^۱ Questionnaire.

^۲ Licret.

رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای عمومی شهری...
 مهم‌ترین رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی و سپس نتایج به تفصیل بیان شده است.

جدول شماره (۱). مهم‌ترین رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی.

مقوله اصلی استخراج شده	کدها (مفاهیم شناسایی شده)
	فرهنگ‌سازی نحوه استفاده صحیح از مکان‌های عمومی و محیط شهری به جوانان
	ایجاد و تعمیق حس تعلق مکانی در بین همه شهروندان به‌ویژه جوانان و نوجوانان
	ایجاد اعتماد و باور عمومی نسبت به فعالیت‌های مدیران شهری
	اهتمام در افزایش سطح مسئولیت‌پذیری جامعه به‌خصوص جوانان در قبال حفظ محیط شهری
	توسعه آموزش و اطلاع‌رسانی پیرامون راهکارهای بازدارنده فردی وندالیسم به جوانان
	افزایش آگاهی عمومی در خصوص هزینه‌های هنگفت صرف شده برای بهبود مبلمان و فضای کالبدی شهر
	تعمیق ادراک و باور جوانان مبنی بر از خود دانستن وسایل و لوازم عمومی موجود در فضاهای عمومی
	افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، خانواده، مدرسه، نهادهای فرهنگی و وسایل ارتباط جمعی
	تعامل با معتمدین محل و اعضاء شورایی‌های محله‌ها برای توسعه و تعمیق فرهنگ نظارت اجتماعی
	افزایش مراکز مشاوره اجتماعی در محلات و مدارس باهدف کاهش رفتارهای وندالیستی
	تدوین درس‌نامه آموزشی، تربیتی و علمی برای مدارس با هدف ارائه آموزش فرهنگ شهروندی و کاهش رفتارهای وندالیستی به جوانان و نوجوانان
	تهیه فیلم‌های مستند واقعی در رابطه با سرگذشت افراد بزه‌کار و نمایش در مدارس
	تهیه آگهی‌های جذاب میان برنامه‌ای با استفاده از فن‌های تبلیغاتی نظیر شخصیت‌سازی، جلوه‌های ویژه و استفاده از نرم‌افزارهای رایانه‌ای پیام و هشدارهای پلیسی
	طراحی و توزیع بازی‌های رایانه‌ای جذاب و پرمحتوا با مضامین احساس تعلق به فضای شهری و تقبیح رفتارهای وندالیستی
	استفاده از فضای مجازی (تولید و پخش گسترده محتوای رسانه‌ای با هدف ارتقاء سطح فرهنگ شهروندی، حس تعلق به فضای شهری و نکوهش رفتارهای وندالیستی)
	آموزش و بالابردن فرهنگ شهروندی از طریق رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون) توسط فراجا
	تولید محصولات مکتوب و چندرسانه‌ای، اکران پیام‌های شهروندی و چاپ نشریات و ویژه‌نامه‌های مطبوعاتی با تأکید بر تقبیح رفتارهای وندالیستی و تقویت حس تعلق به فضای عمومی شهری
	استفاده از آگهی‌نماهای شهری برای ارتقاء فرهنگ نگهداشت فضای عمومی شهر به شهرنش

اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی

فرهنگ‌سازی

مقاله اصلی استخراج شده	کدها (مفاهیم شناسایی شده)
با تأکید بر جوانان استفاده بیشتر از شبکه‌ای رادیویی و تلویزیونی با هدف آگاهی‌بخشی به مردم در رابطه با چپستی، چرایی و راهکارهای مقابله‌ای پیشگیرانه از رفتارهای وندالیستی استفاده از آگهی‌نماهای شهری برای ایجاد بازدارندگی فرهنگی - اجتماعی در جوانان از رفتارهای وندالیستی	
توجه‌دهی مراجع ذی‌ربط نسبت به امر زیباشناسی در ساخت اموال و احداث اماکن طراحی و ایجاد مکان‌ها و امکاناتی برای پر کردن اوقات فراغت جوانان طراحی و ایجاد مکان‌ها و امکاناتی برای تخلیه هیجانات جوانان افزایش کمی و کیفی مراکز فرهنگی - آموزشی - تفریحی مجموعه‌های ورزشی و امکانات تخلیه انرژی جوانان	
زیباسازی محیط زندگی و شیک کردن فضاها و تأسیسات شهری نگاه ویژه به نقاط جرم‌خیز شهر و سرمایه‌گذاری گسترده فرهنگی در این مناطق ایجاد جاذبه بیش‌ازپیش برای فرهنگ‌سراها، محیط‌های تفریحی، آموزشی، ورزشی، فرهنگی و هنری و تشویق مستمر جوانان و نوجوانان برای حضور در این مراکز و مدیریت اوقات فراغت تعمیر و اصلاح سریع امکانات تخریب‌شده گذشته (رفع سریع خرابی‌ها) ارتقاء کیفیت طراحی شهری، فضاها و سازه‌های شهری به‌عنوان اصل مهم در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی در مبلمان شهری	
اطلاع‌رسانی درباره علل، نتایج و تبعات فردی و اجتماعی وندالیسم بر مبلمان و فضای کالبدی شهر آگاه‌سازی جوانان از عواقب کیفی ارتکاب اقدامات وندالیستی به تصویر کشیدن عاقبت و مجازات افرادی که مرتکب رفتارهای وندالیستی شده‌اند برای جوانان از طرق مختلف سمعی و بصری مشارکت دهی وندال‌ها به مرمت و تعمیر آنچه خود خراب کرده‌اند بیان میزان هزینه (تحمیلی) رفتارهای وندالیستی به دولت و افراد جامعه برای جوانان پررنگ نشان دادن عواقب دنیوی و اخروی ارتکاب رفتارهای وندالیستی با استفاده از احادیث و روایات	
پیشگیری با ابزار مکانیکی (روش‌هایی نظیر روشنایی فضای کالبدی، دوربین مداربسته، قفل و چفت و بند، نگهبان، موانع فیزیکی و ...) ملزم کردن اصناف، بانک‌ها و سایر سازمان‌ها و مؤسسات به نصب دوربین‌های مداربسته افزایش مقاومت وسایل مورد استفاده در فضاهای عمومی و شهری گزینش پلاستیک مقاوم برای صندلی‌های اتوبوس شهری و با استفاده از فلز برای صندلی استفاده از رنگ‌های تیره داخل آسانسور به منظور پیشگیری از زشت‌نگاری وندالیست‌ها	

اقدامات کالبدی

شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی و مجازات آن

دشوار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی

مقاله اصلی	کدها (مفاهیم شناسایی شده)
استخراج شده	

به کاربردن فلز یا سرامیک در سطوح داخلی آسانسورها برای پیشگیری از تخریب عمدی توسط وندالیست‌ها
 در نظر گرفتن استحکام و شکل فیزیکی مناسب در ساخت سازه‌ها و فضاهای شهری
 مکان‌یابی دقیق و مناسب تجهیزات به منظور پایین آوردن امکان دسترسی وندال‌ها

بر اساس دیدگاه پاسخ‌گویان مهم‌ترین رهیافت‌های مدیریت انتظامی در کنترل و مقابله با رفتارهای وندالیستی دارای (۲) مقاله اصلی (مقابله و کنترل آینده‌نگرانه و مقابله و کنترل گذشته‌نگرانه (بعد از عمل)) و (۲۱) مقاله فرعی است که در جدول شماره (۲) آمده است.

جدول شماره (۲). مهم‌ترین رهیافت‌های مدیریت انتظامی در کنترل و مقابله با رفتارهای وندالیستی.

مقاله اصلی	کدها (مفاهیم شناسایی شده)
استخراج شده	

افزایش نظارت و کنترل انتظامی (حضور محسوس) در اماکن عمومی
 استفاده از مأموران برای نظارت بر تأسیسات عمومی و آثار هنری و تاریخی مهم شهر
 توسعه واحدهای گشت نامحسوس در اماکن عمومی و شهری
 اجرای گشت زنی‌های مداوم توسط کلانتری‌ها و پاسگاه‌های درون شهری
 تدوین شناسنامه جوانان و نوجوانان مستعد بروز رفتارهای وندالیستی با کمک مدارس، پایگاه‌های بسیج و نگهبانان محله‌ها
 اجرای مداوم طرح‌های امنیت محله محور
 ساماندهی نگهبانان محله‌ها و سازمان‌های مهم شهری
 توسعه منابع و مخبرین محلی
 جلوگیری از مانور و خودنمایی آزادانه اراذل و اوباش در سطح شهر و اماکن عمومی
 جلوگیری و پیشگیری از فروش و مصرف مسکرات در سطح شهر
 تهیه و تدوین شناسنامه افراد با سابقه رفتارهای وندالیستی در کلانتری‌ها
 توسعه و تعمیق حس ناامنی برای وندال‌ها با حضور همه‌جایی (همه‌زمانی - همه‌مکانی) پلیس
 بیشینه‌سازی استفاده دقیق و علمی از اطلاعات دوربین‌های مدار بسته سطح شهر برای مقابله با رفتارهای وندالیستی
 قاطعیت در شناسایی و دستگیری و بازداشت افراد تخریب‌کننده اموال عمومی
 اخذ تعهد کتبی از افراد مرتکب رفتارهای وندالیستی جزئی (مقابله غیرکیفری)
 معرفی افراد مرتکب رفتارهای وندالیستی خسارت‌زا به مراجع قضایی (مقابله کیفری)
 به‌کارگیری تمام ظرفیت‌های پلیسی برای به فرجام رسیدن (بی‌پاسخ نگذاشتن) تمام اقدامات

مقابله و کنترل آینده‌نگرانه

مقابله (بعد از عمل) کنترل گذشته‌نگرانه

وندالیستی سطح شهر

معرفی دانش آموزان دارای سوابق ارتکاب رفتارهای وندالیستی به مدارس آنان با هدف تمرکز بر

تربیت و بازپروری آموزشی از سوی مدارس

طراحی و اجرای برنامه آموزشی مددکاری اجتماعی با استفاده از ظرفیت مراکز مددکاری

اجتماعی کلانتری‌ها برای افراد دارای پیشینه رفتارهای وندالیستی

برگزاری دوره‌های مشاوره و مددکاری اجتماعی در کلانتری‌ها برای خانواده وندالیست‌ها

در پایان به‌منظور بررسی دیدگاه پاسخ‌گویان در خصوص «مهم‌ترین رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی در فضاهای عمومی شهرایلام»؛ مضامین فرعی حاصل از مصاحبه با گروه خبرگانی و بر اساس مضامین اصلی (اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی؛ برنامه‌سازی؛ اقدامات کالبدی؛ شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی و مجازات آن؛ دشوار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی؛ مقابله و کنترل آینده‌نگرانه و مقابله و کنترل گذشته‌نگرانه (بعد از عمل))، در قالب پرسشنامه‌ای پنج گزینه‌ای از (خیلی کم تا خیلی زیاد) تدوین و در اختیار آنان قرار گرفت. در نهایت پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، سؤالات کدگذاری و وارد بسته نرم‌افزاری «اس‌پی‌اس‌اس» شده و تجزیه و تحلیل انجام شد. لازم به ذکر است؛ به‌منظور پاسخ به این پرسش به دو شیوه عمل شد. در شیوه نخست تمام گزاره‌ها و اقدامات احصاء شده به تعداد (۶۴) گزاره به‌منظور رتبه‌بندی و بررسی اینکه کدام‌یک از گزاره‌ها در ادراک پاسخگویان، وزن و اهمیت بیشتری دارد، با استفاده از نرم‌افزار آماری «اس‌پی‌اس‌اس» و «آزمون فریدمن» رتبه‌بندی و در قالب جدول شماره (۳) بیان شد.

اولویت	میانگین رتبه‌ای	میانگین از ۵	رهیافت‌های حاصل از پروتکل مصاحبه
۱	۴۱,۰۰۸	۴,۵	ایجاد و تعمیق حس تعلق مکانی در بین همه شهروندان به‌ویژه جوانان و نوجوانان
۲	۳۸,۳۵	۴,۴	تعمیق ادراک و باور جوانان مبنی بر از خود دانستن وسایل و لوازم عمومی موجود در فضاهای عمومی
۳	۳۷,۹۵	۳,۴	افزایش آگاهی عمومی در خصوص هزینه‌های هنگفت صرف‌شده برای بهبود مبلمان و فضای کالبدی شهر
۴	۳۷,۰۰۱	۴,۲۸	ایجاد اعتماد و باور عمومی نسبت به فعالیت‌های مدیران شهری استفاده از فضای مجازی (تولید و پخش گسترده محتوای رسانه‌ای به‌منظور ارتقاء سطح فرهنگ شهروندی، حس تعلق به فضای شهری و نکوهش رفتارهای وندالیستی)
۵	۳۷,۰۰۷	۴,۳۳	تدوین درس‌نامه آموزشی، تربیتی و علمی برای مدارس با هدف ارائه آموزش فرهنگ شهروندی و کاهش رفتارهای وندالیستی به جوانان و نوجوانان
۶	۳۶,۹۴	۴,۳۳	تولید محصولات مکتوب و چندرسانه‌ای، اکران پیام‌های شهروندی و چاپ نشریات و ویژه‌نامه‌های مطبوعاتی با تأکید بر تقبیح رفتارهای وندالیستی و تقویت حس تعلق به فضای عمومی شهری
۷	۳۶,۶۹	۴,۳۳	به تصویر کشیدن عاقبت و مجازات افرادی که مرتکب رفتارهای وندالیستی شده‌اند برای جوانان از طرق مختلف سمعی و بصری
۸	۳۶,۵۸	۴,۳۳	اطلاع‌رسانی درباره علل، نتایج و تبعات فردی و اجتماعی وندالیسم بر مبلمان و فضای کالبدی شهر
۹	۳۶,۴	۴,۳۳	اهتمام در افزایش سطح مسئولیت‌پذیری جامعه به‌خصوص جوانان در قبال حفظ محیط شهری
۱۰	۳۶,۲۵	۳,۴	ایجاد و تعمیق حس تعلق مکانی در بین همه شهروندان به‌ویژه جوانان و نوجوانان
۱۱	۳۶,۱۴	۳,۴	فرهنگ‌سازی نحوه استفاده صحیح از مکان‌های عمومی و محیط شهری به جوانان
۱۲	۳۶,۱	۳,۴	افزایش مراکز مشاوره اجتماعی در محله‌ها و مدارس با هدف کاهش رفتارهای وندالیستی
۱۳	۳۶,۱	۳,۴	توسعه آموزش و اطلاع‌رسانی پیرامون راهکارهای بازدارنده فردی و وندالیسم به جوانان
۱۴	۳۵,۹۴	۴,۲۸	تهیه فیلم‌های مستند واقعی در رابطه با سرگذشت افراد بزهکار و نمایش در مدارس
۱۵	۳۵,۰۸۷	۴,۲۸	

اولویت	میانگین رتبه‌ای	میانگین از ۵	رهیافت‌های حاصل از پروتکل مصاحبه
۱۶	۳۵،۷۱	۴،۲۸	آموزش و بالابردن فرهنگ شهروندی از طریق رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون) توسط فراجا
۱۷	۳۵،۶۸	۴،۲۶	توسعه و تعمیق حس ناامنی ناشی از حضور همه‌جایی (همه‌زمانی-همه مکانی) پلیس برای وندال‌ها
۱۸	۳۵،۶۳	۴،۲۸	بیان میزان هزینه (تحمیلی) رفتارهای وندالیستی به دولت و افراد جامعه برای جوانان
۱۹	۳۵،۵۵	۴،۲۶	آگاه‌سازی جوانان از عواقب کیفری ارتکاب اقدامات وندالیستی
۲۰	۳۵،۵۴	۴،۲۶	بشینه‌سازی استفاده دقیق و علمی از اطلاعات دوربین‌های مداربسته سطح شهر برای مقابله با رفتارهای وندالیستی
۲۱	۳۵،۲۴	۴،۲۶	تعامل با معتمدین محل و اعضاء شوراباری‌های محله‌ها برای توسعه و تعمیق فرهنگ نظارت اجتماعی
۲۲	۳۵،۱۸	۴،۲۶	طراحی و توزیع بازی‌های رایانه‌ای جذاب و پرمحتوا با مضامین احساس تعلق به فضای شهری و تقبیح رفتارهای وندالیستی
۲۳	۳۵،۰۱	۴،۲۳	افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، خانواده، مدرسه، نهادهای فرهنگی و وسایل ارتباط جمعی
۲۴	۳۴،۹۶	۴،۲۳	پررنگ نشان دادن عواقب دنیوی و اخروی ارتکاب رفتارهای وندالیستی با استفاده از احادیث و روایات
۲۵	۳۴،۹۶	۴،۲۳	مشارکت دهی وندال‌ها به مرمت و تعمیر آنچه خود خراب کرده‌اند
۲۶	۳۴،۸۷	۴،۲۶	استفاده از آگهی‌نماهای شهری برای ارتقاء فرهنگ نگهداشت فضای عمومی شهر به شهرنشینان با تأکید بر جوانان
۲۷	۳۴،۷۷	۴،۲۶	تهیه آگهی‌های جذاب میان برنامه‌ای با استفاده از فن‌های تبلیغاتی نظیر شخصیت‌سازی، جلوه‌های ویژه و استفاده از نرم‌افزارهای رایانه‌ای پیام و هشدارهای پلیسی
۲۸	۳۴،۳۲	۴،۲۳	استفاده بیشتر از شبکه‌ای رادیویی و تلویزیونی به منظور آگاهی بخشی به مردم در رابطه با چیستی، چرایی و راهکارهای مقابله‌ای پیشگیرانه از رفتارهای وندالیستی
۲۹	۳۴،۰۸	۴،۱۱	زیباسازی محیط زندگی و شیک کردن فضاها و تأسیسات شهری
۳۰	۳۴،۰۶	۴،۲۱	نگاه ویژه به نقاط جرم‌خیز شهر و سرمایه‌گذاری گسترده فرهنگی در این مناطق
۳۱	۳۳،۹۵	۴،۲۳	طراحی و ایجاد مکان‌ها و امکاناتی برای پر کردن اوقات فراغت جوانان
۳۲	۳۳،۸۸	۴،۲۳	طراحی و ایجاد مکان‌ها و امکاناتی برای تخلیه هیجانات جوانان
۳۳	۳۳،۶	۴،۱۹	توجه دهی مراجع ذی‌ربط نسبت به امر زیباشناسی در ساخت اموال و احداث اماکن

اولویت	میانگین رتبه‌ای	میانگین از ۵	رهیافت‌های حاصل از پروتکل مصاحبه
۳۴	۳۳،۵۴	۴،۱۹	افزایش کمیت و کیفیت مراکز فرهنگی، آموزشی، تفریحی مجموعه‌های ورزشی و امکانات تخلیه انرژی جوانان
۳۵	۳۳،۵۴	۴،۱۹	ارتقای کیفیت طراحی شهری، فضاها و سازه‌های شهری به‌عنوان اصل مهم در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی در میلمان شهری
۳۶	۳۳،۳۵	۴،۱۴	ایجاد جاذبه بیش‌ازپیش برای فرهنگ‌سراها، محیط‌های تفریحی، آموزشی، ورزشی، فرهنگی و هنری و تشویق مستمر جوانان و نوجوانان برای حضور در این مراکز و مدیریت اوقات فراغت
۳۷	۳۲،۸۸	۴،۱۴	استفاده از آگهی‌نماهای شهری برای ایجاد بازدارندگی فرهنگی-اجتماعی در جوانان از رفتارهای وندالیستی
۳۸	۳۲،۶۱	۴،۱۴	توسعه واحدهای گشت نامحسوس در اماکن عمومی و شهری
۳۹	۳۲،۶	۴،۰۹	مکان‌یابی دقیق و مناسب تجهیزات با هدف پایین آوردن امکان دسترسی وندال‌ها
۴۰	۳۲،۵۷	۴،۱۶	ملزم کردن اصناف، بانک‌ها و سایر سازمان‌ها و مؤسسات به نصب دوربین‌های مداربسته
۴۱	۳۲،۳۷	۴،۱۱	به‌کاربردن فلز یا سرامیک در سطوح داخلی آسانسورها برای پیشگیری از تخریب عمدی توسط وندالیست‌ها
۴۲	۳۲،۱۱	۴،۱۱	گزینش پلاستیک مقاوم برای صندلی‌های اتوبوس شهری و یا استفاده از فلز برای صندلی
۴۳	۳۲،۰۷	۴،۰۹	استفاده از رنگ‌های تیره داخل آسانسور به‌منظور پیشگیری از زشت‌نگاری وندالیست‌ها
۴۴	۳۲،۰۵	۴	ساماندهی نگهبانان محله‌ها و سازمان‌های مهم شهری
۴۵	۳۱،۶۱	۴،۱۴	اجرای مداوم طرح‌های امنیت محله محور
۴۶	۳۱،۳۲	۴،۰۴	معرفی دانش‌آموزان دارای سوابق ارتکاب رفتارهای وندالیستی به مدارس آنان با هدف تمرکز بر تربیت و بازپروری آموزشی از سوی مدارس
۴۷	۳۱،۲۳	۳،۸۸	برگزاری دوره‌های مشاوره و مددکاری اجتماعی در کلاتتری‌ها برای خانواده وندالیست‌ها
۴۸	۳۱،۱	۴،۰۹	مقابله با مانور و خودنمایی آزادانه اراذل و اوباش در سطح شهر و اماکن عمومی
۴۹	۳۱،۰۶	۴،۰۲	اجرای گشت‌زنی‌های مداوم توسط کلاتتری‌ها و پاسگاه‌های درون‌شهری
۵۰	۳۰،۹۹	۴،۰۹	تعمیر و اصلاح سریع امکانات تخریب‌شده گذشته (رفع سریع خرابی‌ها)
۵۱	۳۰،۴	۴،۰۹	افزایش نظارت و کنترل انتظامی (حضور محسوس) در اماکن عمومی
۵۲	۲۹،۵۲	۳،۹۲	در نظر گرفتن استحکام و شکل فیزیکی مناسب در ساخت سازه‌ها و

اولویت	میانگین رتبه‌ای	میانگین از ۵	رهیافتهای حاصل از پروتکل مصاحبه
فضاهای شهری			
۵۳	۲۹،۲۷	۴،۰۲	افزایش مقاومت وسایل مورد استفاده در فضاهای عمومی و شهری
۵۴	۲۸،۰۸	۳،۷۸	جولوگیری و پیشگیری از فروش و مصرف مسکرات در سطح شهر
۵۵	۲۸،۶۱	۴	تدوین شناسنامه جوانان و نوجوانان مستعد بروز رفتارهای وندالیستی با کمک مدارس، پایگاه‌های بسیج و نگهبانان محله‌ها
۵۶	۲۸،۳۳	۳،۹۷	طراحی و اجرای برنامه آموزشی مددکاری اجتماعی با استفاده از ظرفیت مراکز مددکاری اجتماعی کلانتری‌ها برای افراد دارای پیشینه رفتارهای وندالیستی
۵۷	۲۸،۲۷	۳،۸۵	معرفی افرادی مرتکب رفتارهای وندالیستی خسارت‌زا به مراجع قضایی (مقابله کیفی)
۵۸	۲۷،۱۷	۳،۸۸	پیشگیری با ابزار مکانیکی (روش‌هایی نظیر روشنایی فضای کالبدی، دوربین مدار بسته، قفل و چفت و بند، نگهبان، موانع فیزیکی و ...)
۵۹	۲۳،۵۸	۳،۴	استفاده از مأموران برای نظارت بر تأسیسات عمومی و آثار هنری و تاریخی مهم شهر
۶۰	۲۱،۹۶	۳،۵۹	قاطعیت در شناسایی و دستگیری و بازداشت افراد تخریب‌کننده اموال عمومی
۶۱	۲۰،۶۱	۳،۳۸	تهیه و تدوین شناسنامه افراد با سابقه رفتارهای وندالیستی در کلانتری‌ها
۶۲	۱۰،۱۹	۳،۸۳	توسعه منابع و مخبرین محلی
۶۳	۱۰،۰۷	۳،۸۳	به‌کارگیری تمام ظرفیت‌های پلیسی برای به فرجام رسیدن (بی‌پاسخ نگذاشتن) تمام اقدامات وندالیستی سطح شهر
۶۴	۱۰،۱	۳،۶۹	اخذ تعهد کتبی از افراد مرتکب رفتارهای وندالیستی جزئی (مقابله غیر کیفی)
۶۵	۹،۸۷	۳،۳	جولوگیری از مانور و خودنمایی آزادانه ارادل‌واوباش در سطح شهر و اماکن عمومی
تعداد پاسخ‌گویان			۴۳
کای اسکوتر			۷۶۵،۷
درجه آزادی			۳
معنی‌داری			۰

یافته‌های جدول شماره (۳) مقدار آماره خی دو (۷۰۷۶۵) به‌دست‌آمده با درجه آزادی (۳) و سطح معنی‌داری (۰) تفاوت دیدگاه پاسخ‌گویان نسبت به اولویت و اهمیت بین هر یک از رهیافتهای را نشان می‌دهد.

۱۱۹ رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای عمومی شهری...
 بر این اساس رهیافت «ایجاد و تعمیق حس تعلق مکانی در بین همه شهروندان به‌ویژه جوانان و نوجوانان» با میانگین رتبه‌ای برابر با (۴۱,۰۸) در رتبه اول اهمیت و رهیافت «بیشینه‌سازی استفاده دقیق و علمی از اطلاعات دوربین‌های مداربسته سطح شهر برای مقابله با رفتارهای وندالیستی» با میانگین رتبه‌ای (۳۵,۵۴) رتبه بیستم را به خود اختصاص دادند. در ادامه اولویت‌بندی مضامین اصلی رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی در فضاهای عمومی شهری بر اساس دیدگاه پاسخگویان آمده است.

جدول شماره (۴). اولویت‌بندی رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی در فضاهای عمومی شهری.

اولویت‌بندی	میانگین رتبه‌ای	رهیافت‌های حاصل از پروتکل مصاحبه
۱	۱۷,۸۵	اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی
۲	۱۴,۳۲	شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی
۳	۱۱,۰۳	برنامه‌سازی
۴	۹,۰۷	اقدامات کالبدی
۵	۸,۸۷	دشوار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی
۶	۷,۷۴	مقابله و کنترل آینده‌نگرانه
۷	۷,۲۷	کنترل گذشته‌نگرانه (بعد از عمل)
معنی‌داری	درجه آزادی	تعداد پاسخ‌گویان
۰,۰۰۰	۳	۴۳

یافته‌های جدول شماره (۴) با سطح معنی‌داری (۰,۰۰۰۰) تفاوت دیدگاه پاسخ‌گویان نسبت به اولویت و اهمیت بین هر یک از مضامین اصلی رهیافت‌ها را نشان می‌دهد.

بر این اساس رهیافت «اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی» با میانگین رتبه‌ای برابر با (۱۷,۸۵) در رتبه اول اهمیت و رهیافت «کنترل گذشته‌نگرانه (بعد از عمل)» با میانگین رتبه‌ای (۷,۲۷) در رتبه هفتم اهمیت و آخرین رتبه قرار داشته است.

نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج پژوهش مهم‌ترین رهیافت‌های مدیریت انتظامی در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی دارای (۵) مقوله اصلی (اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های

عمومی؛ برنامه‌سازی؛ اقدامات کالبدی؛ شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی و مجازات آن و دشوار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی) و (۴۵) مقوله فرعی است. با توجه به اینکه بسیاری از هنجارشکنان و افرادی که دست به اقدامات وندالیستی می‌زنند، طیف نوجوان و جوان جامعه هستند؛ بنابراین می‌توان با هنجارسازی، فرهنگ‌سازی و اقدامات معطوف به فعالیت‌های فرهنگی-تربیتی-آموزشی و در مجموع با اطلاع‌رسانی و افزایش آگاهی‌های عمومی افراد کم سن و سال، از این اقدامات مخمل امنیت و افعال مجرمانه پیشگیری کرد. آگاه‌سازی طیف نوجوان و جوان جامعه با مرجعیت نیروی انتظامی و با کمک سازمان‌های هم‌سود مانند آموزش و پرورش، صداوسیما و ... دیگر سازمان‌ها و نهادهای فرهنگی مشغول به فعالیت در سطح جامعه که در این راستا دارای وظایف و مسئولیت‌هایی هستند، حائز اهمیت است. فرماندهی انتظامی با مطالبه‌گری و مسئول‌سازی آن‌ها می‌بایست در راستای نیل به این مهم گام بردارد. به عقیده مصاحبه‌شوندگان، وندالیسم واکنش از سر خشم و به‌واسطه ناآگاهی و نداشتن علم کافی برای ارزش آثار باستانی و اموال عمومی است؛ بنابراین افزایش آگاهی عمومی، آموزش و فرهنگ‌سازی از طریق خانواده، مدرسه، نهادهای فرهنگی و وسایل ارتباط‌جمعی می‌تواند راهکار اولیه و مهم مقابله با این پدیده ضداجتماعی باشد. شناساندن عواقب مادی و معنوی ارتکاب رفتارهای وندالیستی و مجازات آن می‌تواند به مدیریت انتظامی در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی کمک کند. در این راستا می‌توان بیان داشت، بخشی از افرادی که مرتکب این‌گونه اعمال و افعال مجرمانه می‌شوند، از پیامدها و عقوبت اقداماتشان بی‌اطلاع‌اند و نتایج کیفری و جزایی فعالیت‌های وندالیستی خود را نمی‌دانند؛ بنابراین چنانچه به طرق مختلف از عواقب اقدامات خودآگاه شوند، به تبع از ارتکاب و روی آوردن به این‌گونه اقدامات نیز روی گردان شده و یا تحت تأثیر هیجان‌ات و احساسات زودگذر جوانی به این‌گونه رفتارها روی نمی‌آورند و هیجان خود را در مسیر قانونی و در قالب رفتارهای غیرمجرمانه تخلیه می‌کنند. در این خصوص ذکر این نکته نیز حائز اهمیت است که فراجا با تشریک‌مساعی دیگر سازمان‌ها همچون آموزش و پرورش و صداوسیما و بهره‌گیری از بستر

شبکه‌های اجتماعی که در سال‌های اخیر به‌عنوان ابزاری رو به توسعه و حصری فراگیر، بر تمام ابعاد و زوایای زندگی بشر به‌ویژه جوانان و نوجوانان سایه افکنده است، می‌تواند به‌عنوان وسیله‌ای برای انتقال اطلاعات مفید، آموزنده و آگاه‌ساز از سوی فرماندهی انتظامی مورد استفاده قرار گیرد و در قالب تولید محتوای آموزشی به جوانان و نوجوانان عواقب و پیامدهای نامطلوب و منجر به مجازات فعالیت‌های مجرمانه وندالیستی گوشزد شود. همچنین برخی اقدامات مانند «دشوار ساختن ارتکاب رفتارهای وندالیستی» می‌تواند به پیشگیری از بروز رفتارهای وندالیستی کمک کند و از سوی فراجا مورد استفاده قرار گیرد. روش‌هایی نظیر روشنایی فضای کالبدی، دوربین مداربسته، قفل و چفت و بند، نگهبان، موانع فیزیکی و ... می‌تواند در گرایش جوانان و نوجوانان به اقدامات وندالیستی در اماکنی که این‌گونه ابزارهای بازدارنده وجود دارد، تأثیر بگذارد. در خصوص کنترل و مقابله با رفتارهای وندالیستی می‌توان بیان داشت، همیشه افرادی هستند که از هنجارهای جامعه و قوانین و قراردادهای اجتماعی سرباز زده و با رفتارهای غیرسازنده و مخرب موجبات آسیب به نظم و انضباط اجتماعی را فراهم می‌سازند. در این راستا برخی جوانان و نوجوانان نیز هیچ‌گونه آموزش، آگاه‌سازی و رویکرد ایجابی را مورد توجه قرار نداده و به‌عبارت‌دیگر، هیچ ابزاری جز رویکرد قهری و سلبی بر پیشگیری از انحراف آنان کارساز نیست. از این منظر در پیش گرفتن رویافت‌های مدیریت انتظامی و کنترل و مقابله با رفتارهای وندالیستی در دو بعد آینده‌نگرانه و بعد از عمل، قابل تبیین است. اقداماتی مانند «توسعه واحدهای گشت محسوس و نامحسوس در اماکن عمومی و شهری» و «توسعه و تعمیق حس ناامنی ناشی از حضور همه‌جایی (همه‌زمانی-همه‌مکانی) پلیس برای وندال‌ها» می‌تواند به پیشگیری و مقابله مؤثر و معطوف به آینده‌نگری کمک درخور توجهی کند. بدیهی است یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های پلیس می‌بایست با اهتمام بیش‌ازپیش مدنظر قرار دهد، ایجاد فضای ناامن برای افرادی است که اقدامات مجرمانه در کالبدشان نهادینه‌شده و فعالیت قانون‌مند برایشان چندان آسان نیست و البته نوجوانان و جوانانی که اقدام به فعالیت‌های وندالیستی می‌کنند، بیش از مجرمان حرفه‌ای و سابقه‌دار از این‌گونه اقدامات

پلیس مرعوب می‌شوند که این خود نقطه فوت بزرگی برای یگان‌های فراجا در سطح ایلام محسوب می‌شود که با انجام اقدامات تبلیغاتی و روانی و در پیش گرفتن رویکردهای پیشگیرانه، محیط را برای هرگونه فعالیت وندالیستی و مجرمانه ناامن و برای آحاد جامعه امن جلوه دهند. همچنین مقابله و کنترل گذشته‌نگرانه (بعد از عمل) پلیس می‌تواند شامل به‌کارگیری تمام ظرفیت‌های پلیسی برای به فرجام رسیدن (بی‌پاسخ نگذاشتن) تمام اقدامات «وندالیستی سطح شهر» شود. بسیاری از رفتارهای وندالیستی در اماکن بسیار خلوت و گاه‌گاه بسیار شلوغ که نظارت اجتماعی (نظارت غیررسمی) و نظارت انتظامی و مبادی و مراجع تولید امنیت در سطح جامعه (مبادی رسمی) از پوشش کامل منطقه وقوع جرم و اقدامات وندالیستی کمتر است، اتفاق می‌افتد؛ بنابراین در این مواقع استفاده حداکثری، هدفمند و علمی از ابزار و فناوری‌های نوین مانند دوربین‌های مداربسته می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. در اولویت‌بندی رهیافت‌ها، «ایجاد و تعمیق حس تعلق مکانی در بین همه شهروندان به‌ویژه جوانان و نوجوانان» و «تعمیق ادراک و باور جوانان مبنی بر از خود دانستن وسایل و لوازم عمومی موجود در فضاهای عمومی» در رتبه اول و دوم قرار گرفتند که در این خصوص می‌توان بیان داشت، اگر افراد وسایل عمومی را تخریب می‌کنند، به این دلیل است که دیگر آن را جزء اموال خود نمی‌دانند، پیوندی با آن حس نمی‌کنند و جزء هویت و پیوستگی‌شان با اجتماع نیست؛ بنابراین اگر ما پیوند اجتماعی افراد با جامعه و سرمایه‌های شهری را تقویت کنیم، یعنی فرد احساس کند وسایل و اماکن شهری متعلق به او، متعلق به خانواده و نزدیکان او و همچنین برای آسایش و رفاه اوست، وندالیسم کنترل خواهد شد. فارغ از این، از منظر نظریه «پنجره‌های شکسته» هم می‌توان به این موضوع نگاه کرد؛ به این معنی که اگر ما محیطی مرتب داشته باشیم، وندالیسم در آن شکل نمی‌گیرد؛ اما اگر محیطی صدمه دیده باشد، مثل خانه‌ای که پنجره‌هایش شکسته، افراد به شکستن باقی پنجره‌ها ترغیب می‌شوند. در خصوص مقایسه نتایج این پژوهش می‌توان با نتایج پژوهش «کیانیان، قمری و قلی زاده» (۱۳۹۶) دارای هم‌راستایی دانست. بنا بر نتایج «کیانیان و همکاران»، کارکرد عملیاتی پلیس سواره‌نظام مشتمل بر

۱۳۳ رهیافت‌های مدیریت انتظامی رفتارهای وندالیستی (اوباشگری) در فضاهای عمومی شهری...
کارکردهای فیزیکی و فرهنگی بر بهبود عملکرد یگان ویژه در کنترل اجتماعات و اغتشاشات تماشاگران مسابقات ورزشی دارد. همچنین «مرادی، سوری، سالار و نیازی» (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی تأثیر عوامل پنج‌گانه شامل: تعامل پلیس با کانون‌های فرهنگی؛ نظارت پلیس و بهره‌گیری از تسهیلات؛ آموزش و کنترل 리더ها؛ برنامه‌های آموزشی پلیس در رسانه‌ها و توانمندی نیروی انسانی و تجهیزات پلیس را بر کاهش پرخاشگری در فوتبال در حد زیاد ارزیابی و آزمون کرده‌اند که از این منظر نتایج پژوهش محققان مذکور با نتایج و یافته‌های این پژوهش همراستایی دارد.

پیشنهادها

- ✓ ایجاد و تعمیق حس تعلق مکانی در بین همه شهروندان به‌ویژه جوانان و نوجوانان؛
- ✓ افزایش آگاهی عمومی در خصوص هزینه‌های هنگفت صرف شده برای بهبود مبلمان و فضای کالبدی شهر؛
- ✓ افزایش مراکز مشاوره اجتماعی در محله‌ها و مدارس با هدف کاهش رفتارهای وندالیستی؛
- ✓ توسعه واحدهای گشت نامحسوس در اماکن عمومی و شهری؛
- ✓ قاطعیت در شناسایی و دستگیری و بازداشت افراد تخریب‌کننده اموال عمومی؛
- ✓ به‌کارگیری تمام ظرفیت‌های پلیسی برای به فرجام رسیدن (بی‌پاسخ نگذاشتن) تمام اقدامات وندالیستی سطح شهر.

سپاسگزاری

در پایان از تمامی همکاران و دست‌اندرکارانی که در انجام این پژوهش مساعدت و همکاری کردند، قدردانی شود.

- اسدی، رضا (۱۳۹۷). عوامل مدیریتی ارتقای مهارت تیراندازی عملیاتی (مورد مطالعه: فرماندهی مرزبانی آذربایجان غربی). پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد رشته فرماندهی و مدیریت انتظامی. تهران: دانشگاه انتظامی علوم امین دانشکده فرماندهی و ستاد.
- الیاسی، امیر؛ محمدشفیق، لطان؛ کلوانی، امیر (۱۳۹۵). رابطه خشونت خانگی با گرایش به رفتارهای وندالیستی و راهکارهای پیشگیری از آن. فصلنامه علمی ترویجی پیشگیری از جرم، ۹ (۳۸)، صص ۸۵-۵۹.
- انوشه، مرتضی؛ آقامحسینی فشمی، علی؛ موسوی نقابی، سید مجتبی (۱۳۹۷). تدوین مدل راهبردی پیشگیری از رفتارهای وندالیستی مبتنی بر رویکرد بازاریابی اجتماعی. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۹ (۲۹)، صص ۱۷۱-۱۹۰.
- بالایی، اسماعیل؛ جعفری، راهله؛ آغچه، علی (۱۳۹۲). بررسی وندالیسم گرافیتی در دانشگاه؛ تحلیل محتوای دیوارنوشته‌های دانشگاه بوعلی سینا و آزاد همدان، فرهنگ در دانشگاه اسلامی، ۳ (۳)، صص ۵۲۵-۵۴۹.
- بندرآباد، علیرضا؛ اسماعیل‌پور همدانی، سحر (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر تخریب گرایبی (وندالیسم) در کیفیت عرصه‌های عمومی شهری (نمونه موردی: محله کبابیان همدان). فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۹ (۳)، صص ۱۶۳-۱۷۹.
- پوراسدی، محمد؛ صادقی، محمدصادق (۱۳۹۵). مدیریت انتظامی پیشگیری از جرم. تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- حیدری، اسلام؛ پارسامهر، مهربان (۱۳۹۱). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر وندالیسم (مورد مطالعه: دانش آموزان دبیرستانی شهر اهواز). فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۳ ((پیاپی ۴۷) ۳)، صص ۲۰۷-۲۲۹.
- خاکپور، براتعلی؛ حسینی، سیدمصطفی (۱۳۹۳). بررسی و ارزیابی علل گرایش به رفتارهای وندالیستی در محیط‌های شهری. فصلنامه دانش انتظامی خراسان رضوی، صص ۷۸-۵۵.
- سخایی، ایوب؛ سهراب‌زاده، مهران؛ حسینی زاده آرانسی، سیدسعید (۱۳۹۵). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر گرایش دانش آموزان به وندالیسم (مورد مطالعه: دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران). مطالعات جامعه‌شناختی، ۲۳ (۲)، صص ۴۰۵-۴۳۱.

تهران: آوای نور.

- عزیزآبادی فراهانی، فاطمه؛ ابتهاج، سامه (۱۳۹۱). نقش مدیریت فرهنگی در مواجهه با پدیده وندالیسم (مطالعه موردی منطقه شش شهرداری تهران). مجله مدیریت فرهنگی، ۶ (۱۸)، صص ۶۱-۸۰.
- علوی، سیدعلی؛ حسینی، سیدمصطفی؛ ابراهیمی، مجتبی (۱۳۹۳). بررسی تأثیر کیفیت محیط شهری بر رفتارهای وندالیستی (مطالعه موردی: شهرمشهد). پژوهشنامه جغرافیای انتظامی، شماره (۸)، صص ۵۱-۷۶.
- قاسمی، وحید؛ ذوالاکتاف، وحید؛ نوعلی‌وند، وحید (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی ورزش، وندالیسم و اوباشگری. تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- کیانیان، فرزاد؛ قمری، محمدرضا؛ قلی‌زاده، سلمان (۱۳۹۶). تأثیر بهره‌برداری از پلیس سواره‌نظام در کنترل ناآرامی‌های ورزشی. فصلنامه علمی-تخصصی پلیس ویژه، ۲ (۴)، صص ۱۱۰-۱۳۳.
- محسنی تبریزی، علی‌رضا (۱۳۸۳). وندالیسم، مبانی روان‌شناسی اجتماعی، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی رفتار وندالیستی و مباحث آسیب‌شناسی و کج‌رفتاری اجتماعی. تهران: انتشارات آن.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳). وندالیسم. چاپ نخست. تهران: نشر انتشارات آن.
- مرادی، غلامرضا؛ سوری، احمد؛ سالار، روح‌اله؛ نیازی، اسفندیار (۱۳۹۴). راهکارهای پیشگیری انتظامی از بروز پرخاشگری در مجموعه‌های ورزشی (مورد مطالعه: استادیوم آزادی تهران). نشریه انتظام اجتماعی، ۷ (۳)، صص ۱۳۱-۱۵۴.
- ملکی، عزیزالله و دستور، علی (۱۳۹۴). بررسی علل و عوامل مؤثر بر وندالیسم در بین جوانان ۱۸ تا ۳۰ ساله (مورد مطالعه شهر بندرعباس). فصلنامه دانش انتظامی هرمزگان، ۶ (۱۳)، صص ۱-۲۰.
- ملکیان، مصطفی (۱۳۸۰). اندرچیستی فلسفه دین. مجله علامه، شماره (۲)، صص ۲۹۱-۳۱۰.
- ممتاز، فریده (۱۳۸۱). انحرافات اجتماعی، نظریه‌ها و دیدگاه‌ها. تهران: شرکت سهامی انتشار.

بر گرایش به وندالیسم (خرابکاری) در بین دانش آموزان دبیرستانی شهر یاسوج. فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۳ (۳)، صص ۱۸۵-۲۰۶.

- Brenerm, Nancy. (2018). Counseling, Psychological, and Social Services Staffing: Policies in U.S. School Districts. *Medicine*. Volume 54, Issue 6, Supplement 3, June 2018, Pages S215-S219.
- Cheun, Chau-kiug. (2017). Police and social work preventions of offending among at-risk youth in Shanghai. *Children and Youth Services Review*. Volume ۸۳, ۱۱۲-۱۱۸, ۲۰۱۷.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی